

Spis treści

	Str.
Dorota Dobija, <i>Komitet audytu a nadzór nad biegłym rewidentem. Praktyka polskich spółek giełdowych</i>	5
Mieczysław Dobija, <i>Rachunkowość jako dyscyplina naukowa</i>	25
Jacek Jaworski, Piotr Sopiński, <i>Luki informacyjne w zarządzaniu małym przedsiębiorstwem w świetle paradygmatu informacyjno-ekonomicznego rachunkowości</i>	41
Jan Michalak, <i>Prezentacja sprawozdań finansowych w formie elektronicznej przez największe jednostki gospodarcze w Polsce w kontekście oczekiwań interesariuszy</i>	69
Dominika Rodewald-Fila, <i>Istota niezależności audytora</i>	95
Anna Szychta, <i>Pomiar i prezentowanie wyniku całościowego spółki kapitałowej w sprawozdaniu finansowym</i>	117
Gertruda Krystyna Świdorska, Marcin Pielaszek, Szczepan Borowski, <i>Ochrona inwestorów a zakres ujawnianych informacji przez spółki notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych. Wyniki badań empirycznych</i>	143
Halina Waniak-Michalak, <i>Obowiązek publikacji sprawozdań finansowych i merytorycznych organizacji filantropijnych a koszty i korzyści społeczne</i>	157
Tomasz Wnuk-Pel, <i>Pomiar sukcesu wdrożenia rachunku kosztów działań w przedsiębiorstwach działających w Polsce</i>	175
Ewelina Zarzycka, <i>Wkład koncepcji rachunku kosztów zasobów do rachunkowości zarządczej</i>	205
Adam Żwirbła, Piotr Skruszewicz, <i>Szacowanie przedziałowe prognozy rentowności przy produkcji wieloasortymentowej</i>	223
Informacja dla Autorów	249
Instructions for authors	253

Komitet audytu a nadzór nad biegłym rewidentem. Praktyka polskich spółek giełdowych

Dorota Dobija

Streszczenie

Celem opracowania jest przedstawienie wyników badań eksploracyjnych dotyczących pracy komitetu audytu, ze szczególnym uwzględnieniem relacji i zakresu współpracy między tym komitetem a biegłym rewidentem. Przedmiotem badania były spółki zaufania publicznego notowane na GPW w Warszawie, zaliczane do WIG20 i WIG40. Analiza zebranych danych pozwala na stwierdzenie, że można zaobserwować zmianę w dotychczasowych praktykach oraz przesunięcie się charakteru współpracy z ceremonialnego na bardziej profesjonalny.

Summary

Auditor oversight by audit committees. Practice of Polish public companies

The paper presents the results of an explorative study of the process of auditor oversight by audit committees. The study covered audit committees of public companies listed in WIG20 and WIG40 index on Warsaw Stock Exchange. The research has found that the auditor oversight process, which has for many years had a rather ceremonial character, shows a new trend towards professionalization of audit committee activities.

Rachunkowość jako dyscyplina naukowa

Mieczysław Dobija

Streszczenie

Zagadnienie umiejscowienia rachunkowości wśród dyscyplin naukowych jest przedmiotem analiz zawartych w artykule. Do nauk typu *science* (inaczej przyrodniczych) należą dyscypliny, w których odkrywa się i respektuje fundamentalne prawa natury. Oprócz tego w nauce występują stałe fizyczne, które nie mają teorii, lecz można je zmierzyć, dzięki czemu są ściśle powiązane z rzeczywistością, którą wyjaśniają. Na tym tle rachunkowość spełnia wymogi nauk przyrodniczych, ponieważ w jej istocie leży prawo zachowania dotyczące wielkości określanej jako: *abstrakcyjna zdolność do wykonywania pracy*. W teorii rachunkowości pojawia się także stała ekonomiczna o wartości 0,08 [1/rok], co można stwierdzić tylko w drodze pomiaru. Te fakty upoważniają do stwierdzenia, że rachunkowość jest dyscypliną naukową.

Summary

Accounting as a scientific discipline

This paper addresses the question of the place of accounting among scientific disciplines. The so called sciences include disciplines which discover and study the fundamental laws of the nature. Science also deals with physical constants, for which there are no theories, but which can be measured, thus being closely related to the reality which they explain. In this light accounting fulfils the criteria for being included among natural sciences, because at its core is the law relating to the behaviour of the property referred to as *abstract ability to perform work*. Accounting theory also deals with an economic constant $p = 0.08$ [1/year], which can be established by way of measurement. This shows that accounting is a scientific discipline.

Luki informacyjne w zarządzaniu małym przedsiębiorstwem w świetle paradygmatu informacyjno-ekonomicznego rachunkowości

Jacek Jaworski, Piotr Sopiński

Streszczenie

Głównym celem artykułu jest prezentacja wyników badań empirycznych dotyczących zgłaszanych przez menedżerów małych przedsiębiorstw braków informacji finansowych. Celem pobocznym jest ustalenie czynników, od których braki te zależą.

W badaniach wykorzystaliśmy sondaż ankietowy wraz z analizą statystyczną jego wyników (struktury i zależności). Prezentację wyników poprzedziliśmy studium teoretycznym, na które składa się omówienie roli informacji w zarządzaniu przedsiębiorstwem, zdefiniowanie pojęcia informacji finansowej oraz identyfikacja czynników ją kształtujących na podstawie przyjętego paradygmatu rachunkowości.

Summary

Information gaps in small enterprise management in the light of the information-economic paradigm of accounting

The main goal of the paper is to present the results of empirical studies concerning gaps in financial information reported by the managers of small enterprises. Another objective is to identify the factors which condition these gaps.

The study included a survey of managers of small companies and statistical analysis of its results (structure and dependencies). The presentation of the results is preceded by theoretical introduction, comprising discussion of the role of information in business management, definition of the concept of financial information and identification of the factors influencing it, based on the established paradigm of accounting.

Prezentacja sprawozdań finansowych w formie elektronicznej przez największe jednostki gospodarcze w Polsce w kontekście oczekiwań interesariuszy

Jan Michalak

Streszczenie

Sposób przekazywania informacji zmienia się wraz z rozwojem komputerów, internetu i innych technologii informacyjnych (np. telefonów komórkowych). Zwłaszcza internet i interaktywne strony internetowe, które reagują na zachowanie użytkownika na danej stronie, przeobraża sposób przekazywania informacji. Transformacji podlega również forma publikowania sprawozdań finansowych. Celem głównym artykułu jest przeanalizowanie sposobu prezentacji sprawozdań finansowych przez największe jednostki gospodarcze w Polsce w warunkach upowszechnienia zastosowania elektronicznych kanałów prezentacji informacji na tle oczekiwań interesariuszy. Dla realizacji celu głównego zostały postawione dwa cele szczegółowe. Pierwszym, jest przedstawienie wytycznych dotyczących sporządzania elektronicznych wersji sprawozdań finansowych, zgodnie z oczekiwaniami interesariuszy zidentyfikowanymi przez zespół CIMA/PWC, drugim zaś – przeanalizowanie obecnego sposobu prezentacji sprawozdań finansowych na stronach internetowych największych jednostek gospodarczych funkcjonujących w Polsce oraz stopnia ich dostosowania do oczekiwań interesariuszy.

Dla realizacji pierwszego celu szczegółowego zostały przeprowadzone zarówno studia zagranicznej literatury przedmiotu służące analizie prezentacji raportów biznesowych w internecie, jak też wytycznych zespołu CIMA/PWC. Realizacji drugiego celu szczegółowego służyły badania empiryczne pozwalające ocenić sposób wykorzystania internetu do prezentacji sprawozdań finansowych. Badania empiryczne polegały na analizie treści informacji zawartych na stronach internetowych 100 największych jednostek gospodarczych działających w Polsce według listy „Rzeczpospolitej” z 2009 r. Badania przeprowadzono między styczniem i marcem 2010 r.

Treść zasadniczą artykułu przedstawiono w trzech częściach. Część pierwsza jest poświęcona wynikom badań literaturowych w zakresie oczekiwań interesariuszy dotyczących zawartości i formy sprawozdań finansowych w wersji elektronicznej. W części drugiej zostały przeanalizowane trendy w rozwoju elektronicznej komunikacji z interesariuszami. W części trzeciej zaprezentowano metodykę i wyniki badań empirycznych prowadzonych przez autora.

Badania literaturowe i empiryczne autora wskazują na istnienie istotnej luki między oczekiwaniami interesariuszy a praktyką prezentacji sprawozdań finansowych w formie elektronicznej przez jednostki gospodarcze. Możliwości zwiększenia użyteczności sprawozdań finansowych w formie elektronicznej nie są wykorzystane ze względu na zachowawcze podejście jednostek sporządzających sprawozdania finansowe. Podejście to polega na prostym odwzorowaniu wersji papierowej w wersji elektronicznej sprawozdania.

Summary

Financial statements presentation in electronic form by the biggest companies in Poland in the context of stakeholders' needs

The manner of information communication has been changing together with the development of computers, internet and information technologies. Especially the internet and interactive web pages have transformed the way information is transmitted. Publication of financial statements is changing, too. The main aim of the article is to analyse financial statements publication using electronic channels of information distribution by the biggest companies operating in Poland in the light of stakeholders' information needs. In order to realize the main aim two specific objectives were formulated. The first was analysis of guidelines for publication of electronic versions of financial statements based on stakeholders' information needs as identified by CIMA research team. The second was analysis of the current manner of publication by the largest companies operating in Poland of electronic versions of their financial statements and their compliance with investors' information needs.

To attain these objectives, literature dealing with publication of business reports on the internet was reviewed and empirical research on the current state of electronic versions of financial statements published by the largest companies operating in Poland was conducted. The findings show that the potential of the electronic form of financial information presentation has not been fully utilised due to conservative approach of financial statements preparers. The companies that present their financial information via the internet in the way most compliant with stakeholders' needs belong to industries which rely heavily on the use of the internet: information technologies and financial services.

Istota niezależności audytora

Dominika Rodewald-Fila

Streszczenie

Artykuł koncentruje się wokół pojęcia niezależności audytora wewnętrznego i zewnętrznego na podstawie międzynarodowej literatury. Publikacja dzieli się na trzy zasadnicze segmenty. Na początek dokonuję przeglądu zmiany koncepcji niezależności audytora w związku ze zmianą funkcji audytu, która miała miejsce w ciągu lat.

Następnie przeprowadzam rewizję naukowych definicji niezależności wskazując na ich dualistyczne podejście, obejmujące niezależność *w praktyce* i niezależność *w wyglądzie*. Ostatnim koniecznym elementem jest zaprezentowanie wybranych badań i analiz dotyczących problemów związanych z zagrożeniem niezależności audytora. Materiał nie zawiera propozycji rozwiązań konfliktu interesów, pozostawiając go jako możliwość do przyszłych badań.

Summary

The nature of auditor independence

This paper focuses on the concept of internal and external auditor independence, based on international literature. It is divided into three segments. First, a change in the concept of auditor independence is discussed in the context of change in the audit function over the years.

Next a review of scientific definitions of independence is carried out to indicate their dualistic approach comprising independence *in fact* and independence *in appearance*. Finally, the paper presents chosen studies and analyses of issues connected with threat to auditor independence. No recommendations as to how to solve the conflict of interests are provided – this question is left to deal with in further research.

Pomiar i prezentowanie wyniku całościowego spółki kapitałowej w sprawozdaniu finansowym

Anna Szychta

Streszczenie

Celem artykułu jest objaśnienie istoty, zasad pomiaru i sposobów prezentowania w sprawozdawczości finansowej wyniku całościowego (*comprehensive income*) w kontekście próby nakreślenia złożonej problematyki dotyczącej zysku z punktu widzenia semantycznego, syntaktycznego i pragmatycznego oraz w świetle regulacji rachunkowości dotyczących wyniku całościowego, a przede wszystkim Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych* i projektu jego nowelizacji, przedstawionego przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w 2010 r.

Dwie koncepcje zysku, znane w teorii i praktyce, tj. koncepcja zysku jako miernika dokonań podmiotów gospodarczych oraz jako czynnika wzrostu bogactwa (wartości) jego właścicieli (inwestorów), znajdują odzwierciedlenie w rachunkowości poprzez pomiar i prezentowanie w sprawozdaniu finansowym:

- 1) zysku (straty) netto, którego elementem składowym jest bieżący zysk operacyjny,
- 2) wyniku całościowego (*comprehensive income*).

Potrzeba ustalania oraz zasady i sposób prezentowania tych kategorii w sprawozdaniu finansowym wzbudzają liczne dyskusje, zwłaszcza w środowiskach teoretyków i instytucji wydających regulacje w zakresie rachunkowości, aczkolwiek zmiany w regulacjach i praktyce sprawozdawczości finansowej spółek w ostatnich dwóch dekadach potwierdzają, że zwiększa się zakres podmiotów prezentujących w sprawozdaniu finansowym wynik całościowy i jego komponenty. Prezentowanie zysku (straty) netto, innego wyniku całościowego i wyniku całościowego ogółem w jednym zestawieniu, tzn. w sprawozdaniu z zysku lub straty netto i innego wyniku całościowego, w formie i układzie zaproponowanym w 2010 r. w *Exposure Draft* przez Rady IASB i FASB, wydaje się być rozwiązaniem zwiększającym przejrzystość.

stość sprawozdania finansowego. Dotyczy ono jednocześnie dwóch kategorii zysku oraz może ułatwić użytkownikom ocenę dokonań spółki publicznej i jej zarządu w danym okresie sprawozdawczym, a także sformułowanie wniosków odnoszących się do wpływu wyniku całościowego ogółem i jego komponentów na wzrost wartości dla akcjonariuszy spółki.

Summary

Measurement and presentation of comprehensive income in financial statements of companies

The paper explains the nature, measurement and presentation of comprehensive income in financial reporting to highlight the complexity of issues relating to income from the semantic, syntactic and pragmatic viewpoint, in the light of relevant accounting regulations, especially IAS 1 *Presentation of Financial Statements* and proposal for its amendment prepared by the IASB in 2010.

Two concepts of income known in theory and practice, i.e. income as a measure of business entity's performance and as an enhancement of shareholder (investor) wealth, are reflected in accounting through measurement and presentation in financial statements:

- 1) net income, which encompasses current operating profit,
- 2) comprehensive income.

The determination and presentation of these categories in financial statements are controversial issues, widely discussed by accounting theorists and regulators. However, changes in financial reporting regulations and practice over the past two decades indicate an increasing number of companies presenting comprehensive income and its components in their financial statements. Presentation of net income, other comprehensive income and total comprehensive income in one statement, i.e. statement of profit or loss and another comprehensive income, in the format proposed in 2010 in the IASB and FASB *Exposure Draft*, seems to be a solution enhancing the clarity of the financial statement. It embraces two categories of income and can make it easier for users to evaluate the performance of a public company and its management in the reporting period as well as the impact of comprehensive income and its components on an increase of shareholders wealth.

Ochrona inwestorów a zakres ujawnianych informacji przez spółki notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych. Wyniki badań empirycznych

Gertruda Krystyna Świdorska, Marcin Pielaszek, Szczepan Borowski

Streszczenie

Artykuł prezentuje wyniki badań zrealizowanych w latach 2007–2009 przez Katedrę Rachunkowości Menedżerskiej i Instytut Ekonometrii w Szkole Głównej Handlowej w ramach projektu badawczego nr N113 024 32/2706, pt. *Wpływ zakresu ujawnianych informacji na poprawę ochrony inwestorów oraz pozycję konkurencyjną emitentów papierów wartościowych*. Zaprezentowano wyniki badań empirycznych przygotowane na podstawie oryginalnie opracowanego Wskaźnika Ujawnień Korporacyjnych (*Polish Corporate Disclosure Index, PCDI*), pozycji konkurencyjnej oraz ochrony inwestora.

Summary

Investor protection and level of disclosures by public listed companies

This article presents the results of research carried out in 2007–2009 at Warsaw School of Economics by the Managerial Accounting Department and the Institute of Econometrics research project No. N113 024 32/2706 *Impact of disclosures on investor protection and on competitive position of public listed companies*. The article discusses the results of empirical research based on an originally developed Polish Corporate Disclosure Index, PCDI, competitive position and investor protection.

Obowiązek publikacji sprawozdań finansowych i merytorycznych organizacji filantropijnych a koszty i korzyści społeczne

Halina Waniak-Michalak

Streszczenie

Wiele organizacji filantropijnych doświadcza wewnętrznych i zewnętrznych oszustw finansowych, wpływających negatywnie zarówno na ich reputację, jak i na skłonność darczyńców do dokonywania w przyszłości wpłat na rzecz takich organizacji.

Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie, czy obowiązek sprawozdawczy organizacji filantropijnych przyczynia się do powstrzymywania założycieli i pracowników od stosowania nieuczciwych praktyk, kradzieży i ukrywania informacji istotnych dla interesariuszy.

Summary

Legal regulation of financial reporting of charities as a factor preventing fraud

Many charities suffer in their activity from internal and external frauds. These frauds influence negatively the reputation of the organization and the future donations.

The aim of the article is to answer the question if the requirement to publish financial statements can prevent members of such organizations from committing frauds and hiding information that is important for stakeholders.

Pomiar sukcesu wdrożenia rachunku kosztów działań w przedsiębiorstwach działających w Polsce

Tomasz Wnuk-Pel

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest analiza satysfakcji i postrzeganych korzyści z wdrożenia ABC w przedsiębiorstwach działających w Polsce, w szczególności zaś analiza postaw osób przygotowujących i wykorzystujących informacje z ABC, analiza jakości informacji z ABC i użyteczności tych informacji oraz ich wpływu na przedsiębiorstwo.

Przeprowadzone badania potwierdzają zdecydowanie pozytywną postawę respondentów wobec wdrożenia ABC oraz, że jakość informacji dostarczanych przez ABC jest znacznie wyższa niż informacji generowanych przez dotychczasowy rachunek kosztów, pod względem wszystkich analizowanych cech informacji. Respondenci potwierdzają pozytywny wpływ ABC na ich pracę i wskazują, że ABC jest ogólnie bardzo użyteczny w ich pracy. Pozytywnie oceniają także wpływ wdrożenia ABC na poprawę jakości podejmowanych decyzji i zwiększenie koncentracji na celach firmy oraz na wzrost innowacyjności i poprawę komunikacji między działami. Uzyskane wyniki nie potwierdzają jednak wpływu implementacji rachunku kosztów działań ani na poprawę relacji między działami, ani na spadek ilości braków. Badanie wykazało ponadto, że ogólna satysfakcja z implementacji rachunku kosztów działań nie różni się istotnie między osobami przygotowującymi i wykorzystującymi informacje z ABC. Generalizując można stwierdzić, że wdrożenie ABC przyczynia się do zaspokojenia potrzeb i wzrostu satysfakcji zarówno osób przygotowujących, jak i wykorzystujących informacje z ABC.

Summary

Measurement of ABC implementation success in companies operating in Poland

This study aims to analyze the satisfaction and benefits from ABC implementation in Polish companies. More specifically, it aims to analyze the attitudes of the preparers and users of ABC information, the quality of ABC information, its utility and impact on the company.

The research carried out to investigate these issues indicates a very positive attitude of the respondents towards ABC implementation and confirms that the quality of information from ABC is substantially higher than the quality of information generated by traditional cost accounting in terms of all the examined features of information. Respondents confirm the positive influence of ABC on their work and point out that it is generally very useful. They evaluate positively the impact of ABC implementation on decision making, concentration on the company's aims, innovativeness and communication between departments. However, the research results do not confirm the influence of ABC implementation on improvement of relations between departments or decrease in the amount of scrap. The study also showed that as regards the level of satisfaction with ABC implementation there were no significant differences between the preparers and users of ABC information. In general, ABC implementation contributes to satisfaction of the needs of those preparing and using ABC information.

Wkład koncepcji rachunku kosztów zasobów do rachunkowości zarządczej

Ewelina Zarzycka

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja koncepcji rachunku kosztów zasobów – *Resource Consumption Accounting (RCA)*, ze szczególnym uwzględnieniem rachunków kosztów, które się na nią składają, a więc ABC i GPK. Artykuł ma odpowiedzieć również na pytanie, co nowego wnosi do rachunkowości zarządczej RCA i jakie są jego główne zalety oraz jakie trudności wiążą się z wprowadzeniem tego rachunku. Ponadto zostaje poruszona kwestia perspektyw rozwoju tego systemu rachunku kosztów w kontekście zmian zachodzących w zarządzaniu nowoczesnym przedsiębiorstwem.

Summary

The contribution of Resource Consumption Accounting to management accounting

The aim of the article is to present the main ideas of Resource Consumption Accounting (RCA) – a comprehensive, fully integrated cost management system,

which effectively blends the advanced German costing methods (GPK) with Activity-Based Costing (ABC). It also outlines the costing methods which it comprises, i.e. ABC and GPK. Moreover, the article attempts to answer the question whether RCA is a completely new approach to cost management or only refreshment of well-known and practiced tools of management accounting. Finally the author presents problems as well as benefits of implementing RCA and discusses the prospects for development of RCA techniques in the future.

Szacowanie przedziałowe progu rentowności przy produkcji wieloasortymentowej

Adam Żwirbla, Piotr Skruszewicz

Streszczenie

Jednym z ważniejszych problemów rachunkowości zarządczej jest analiza progu rentowności BEP. Modele matematyczne BEP są stosunkowo proste w przypadku produkcji jednoasortymentowej. Dla produkcji wieloasortymentowej model staje się nieczytelny i tym samym trudny w praktycznym zastosowaniu. Proponowany sposób wyznaczania minimalnego i maksymalnego (tzn. przedziałowego) progu rentowności, w zaprezentowanych tablicach obliczeniowych, przedstawia algorytm, niezbędny do wyliczenia tego punktu w produkcji złożonej z wielu wyrobów. Metoda ta została poparta solidnym przykładem, dowodząc tym samym jej skuteczność w praktycznym zastosowaniu.

Autorzy niniejszego artykułu proponują metodę szacowania przedziałowego, która jest analitycznym ujęciem metody graficznej, uporządkowaną w taki sposób, aby mogła być użyteczną i łatwą w wykorzystaniu przez firmy produkcyjne poszukujące wartościowego progu rentowności w wytwórczości wieloasortymentowej.

Summary

Interval estimation of the break even point for complex production

One of major problems of managerial accounting is breakeven analysis (BEP). BEP mathematical models are relatively simple in the case of homogenous production. In the case of complex production the model becomes unreadable and therefore difficult for practical use.

The proposed method of determining the minimum and maximum (i.e. interval) breakeven point, in presented calculation tables, provides the algorithm which is necessary to calculate this point in multi-product manufacturing. The method is illustrated by an example which shows its effectiveness in practical use.

The authors of this article propose a method of interval estimation which is the analytical version of the graphical method, designed in such a way as to be useful and easy to apply by companies engaged in multi-product manufacturing.